

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.5\(2\).7](https://doi.org/10.37634/efp.2022.5(2).7)
УДК 338.48**Маріанна Сергіївна ЯЦЕНКО**

к.е.н., доцент, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7034-5405>e-mail: m.s.yatsenko@mzeid.in**Вікторія Вадимівна КОМАРНИЦЬКА**

студентка, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5746-6923>e-mail: viktoriya.komarnickaya@gmail.com**ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Систематизовано чинники впливу на ефективність туристичного бізнесу, які загострились в умовах війни. Виокремлені чинники розподілено на декілька напрямів впливу – фінансовий, правовий, митний, логістичний, ресурсний, інформаційний. За допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу дані фактори проаналізовано за значимістю. Враховуючи значне зниження обсягу туристичних послуг в умовах війни, доцільно здійснити комплекс заходів для підвищення ефективності за рахунок пом'якшення бюрократизації дозвільних процедур та впровадження антикризових заходів в діяльність представників готельного бізнесу. Запропоновано вдосконалену систему управління готельним підприємством в післявійськовий період.

Ключові слова: готельний бізнес, організаційна структура, антикризове управління, військове становище

ВСТУП

Готельний бізнес є однією з головних складників туристичної індустрії України. У перспективі готельне господарство повинно стати провідним чинником активізації туризму, інтеграції держави у світові структури міжнародного співробітництва, зростання значення національної культури.

Вплив форс-мажорних обставин на індустрію гостинності став однією з головних проблем протягом останніх кількох років. Так, спочатку руйнівний вплив на готельний бізнес спричинили наслідки всесвітньої пандемії, а починаючи з 24 лютого 2022 р. – військова агресія російської федерації завдала жакливого удару по життю українців взагалі та по бізнес-структурам, зокрема.

Вторгнення росії 24 лютого 2022 р. стало приголомшливим ударом для усього світу. За місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території країни тривають. За оцінками Національного банку, в умовах війни економіка України втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. – і це без втрат від руйнувань.

Закриті кордони держави, небезпека, ракетні обстріли, скасування авіасполучення, обмеження пересування всередині України між областями та ізоляція країни від іноземних туристів принесло великі збитки вітчизняній індустрії туризму, зокрема і готельному бізнесу.

Зазначене зумовило вибір напрямку даного дослідження та підтверджує його актуальність.

МЕТА роботи – систематизувати чинники впливу на ефективність готельного бізнесу як складника індустрії туризму, які загострились в умовах війни та за допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу виконати ранжування даних факторів за значимістю. Враховуючи значне зниження обсягу туристичних послуг в умовах війни, здійснити комплекс заходів для

підвищення ефективності за рахунок пом'якшення бюрократизації дозвільних процедур та впровадження антикризових заходів у діяльність готельного бізнесу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз наукової літератури показав, що проблема впливу форс-мажорних обставин на функціонування готельного бізнесу за всіх часів привертає увагу вчених. Серед яких варто виділити напрацювання таких вчених, як В. Зінченко [2], В. Дубчак [2], О.О. Мельник [3], А.М. Романова [4], О. Ангуера-Торрелл [5], Дж. Вівес-Перес [5] та ін. Проте все-таки на сьогодні окреслена проблематика потребує перегляду у зв'язку з відкриттям нових обставин.

МЕТА статті – узагальнення проблем розвитку готельного бізнесу в умовах війни та обґрунтування напрямів пом'якшення негативних наслідків.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Насамперед доцільно систематизувати наявні проблеми розвитку індустрії туризму. Чинники впливу на ефективність туристичного бізнесу, які загострились в умовах війни, розподілено на декілька напрямів впливу – фінансовий, правовий, митний, логістичний, ресурсний, інформаційний (табл. 1). Для визначення достатності рівня узгодженості думок експертів застосовано коефіцієнт конкордації Кендалла (табл. 2).

Коефіцієнт конкордації (W) Кендалла є показником множинної рангової кореляції, що може приймати значення в діапазоні від 0 до +1, де W=0 означає повну відсутність узгодженості в оцінках чи судженнях експертів, а W=1 – повну узгодженість. За гранично допустиме значення коефіцієнту конкордації пропонуємо взяти W=0,5 (середня узгодженість думок експертів).

У табл. 2: $d = \sum x_y - \frac{\sum \sum x_y}{n} = \sum x_y - 27.5$. Перевірка правильності складання матриці на основі обчислення контрольної суми: $\sum x_y = \frac{(1+n)n}{2} = \frac{(1+10)10}{2} = 55$. У цьому прикладі фактори за значимістю розподілилися (табл. 3).

Таблиця 1 – Чинники впливу на ефективність туристичного бізнесу, які загострилися в умовах війни

Напрямок впливу	Чинники та показники
Фінансово- податковий	Обсяг реалізації туристичного продукту
	Вплив валютних курсів на туристичну діяльність
	Система податкового навантаження
Правовий	Можливість захисту від порушень з боку органів влади, конкурентів чи контрагентів
	Ступінь корупції
Ресурсний	Ціни на ресурси виробництва (зокрема і трудові)
	Ступінь нецінової міжнародної конкуренції
Транзитний	Час на проходження митного контролю
	Ступінь бюрократизованості дозвільних процедур
Інформаційний	Інформованість про перспективні ринки збуту

Таблиця 2 – Матриця рангів

Фактори	Експерти					Сума рангів	D	d ²
	1	2	3	4	5			
x ₁	1	1	2	2	1	7	-20.5	420.25
x ₂	7	2	1	1	2	13	-14.5	210.25
x ₃	5	3	4	7	6	25	-2.5	6.25
x ₄	4	10	3	6	7	30	2.5	6.25
x ₅	2	9	6	3	4	24	-3.5	12.25
x ₆	10	8	7	8	3	36	8.5	72.25
x ₇	9	7	8	4	8	36	8.5	72.25
x ₈	3	4	5	5	5	22	-5.5	30.25
x ₉	8	6	9	10	10	43	15.5	240.25
x ₁₀	6	5	10	9	9	39	11.5	132.25
Σ	55	55	55	55	55	275		1202.5

Таблиця 3 – Розташування факторів за значимістю

	Фактор	Сума рангів
x ₁	Обсяг реалізації туристичного продукту	7
x ₂	Вплив валютних курсів на туристичну діяльність	13
x ₈	Час на проходження митного контролю	22
x ₅	Ступінь корупції	24
x ₃	Система податкового навантаження	25
x ₄	Можливість захисту захисту від порушень з боку органів влади, конкурентів чи контрагентів	30
x ₆	Ціни на ресурси виробництва (зокрема і трудові)	36
x ₇	Ступінь нецінової міжнародної конкуренції	36
x ₁₀	Інформованість про перспективні ринки збуту	39
x ₉	Ступінь бюрократизації дозвільних процедур	43

Здійснимо оцінювання середнього ступеня узгодженості думок всіх експертів за допомогою коефіцієнта конкордації:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \quad (1)$$

де $S = 1202.5$, $n = 10$, $m = 5$.

$$W = \frac{12 \cdot 1202.5}{5^2(10^3 - 10)} = 0.583 \text{ – говорить про наявність}$$

середнього ступеня узгодженості думок експертів.

Для оцінювання значущості коефіцієнта конкордації скористаємося критерієм узгодження Пірсона:

$$\chi^2 = \frac{12S}{mn(n+1)}. \quad (2)$$

$$\chi^2 = \frac{12 \cdot 1202.5}{5 \cdot 10(10+1)} = 26.24.$$

χ^2 порівняємо з табличним значенням для числа ступенів свободи $K = n-1 = 10-1 = 9$ і за заданого рівня значимості $\alpha = 0.05$.

Оскільки розрахований $\chi^2=26.24$ і більше за табличний (16.9), то $W = 0.583$ – величина не випадкова, а тому отримані результати мають сенс і можуть використовуватися у подальших дослідженнях.

Економічна інтерпретація одержаної моделі – у сфері регулювання туристичного бізнесу, враховуючи значне зниження виробництва в умовах війни, доцільно здійснити комплекс заходів для підвищення ефективності за рахунок пом'якшення бюрократизації дозвільних процедур та впровадження антикризових заходів у діяльність представників готельного бізнесу.

Процес впровадження антикризових заходів у діяльність підприємства нерозривно пов'язаний із організаційною структурою підприємства та її вдосконаленням.

А отже, система управління більшості готельних підприємств потребує певних вдосконалень. Це пов'язано з наступними обставинами:

перелік завдань, що поставлено перед системою управління на традиційному готельному підприємстві, є вкрай обмеженим та потребує розширення через те,

що не повною мірою задовольняє інформаційні потреби стосовно антикризових заходів;

в управлінні майже не використовуються стратегічні методи аналізу з метою оптимізації діяльності в умовах кризи;

відсутнє чітке розмежування повноважень з антикризового управління.

З огляду на зазначене можна запропонувати вдосконалену систему управління готельним підприємством у післявійськовий період та зобразити її на рис. 1.

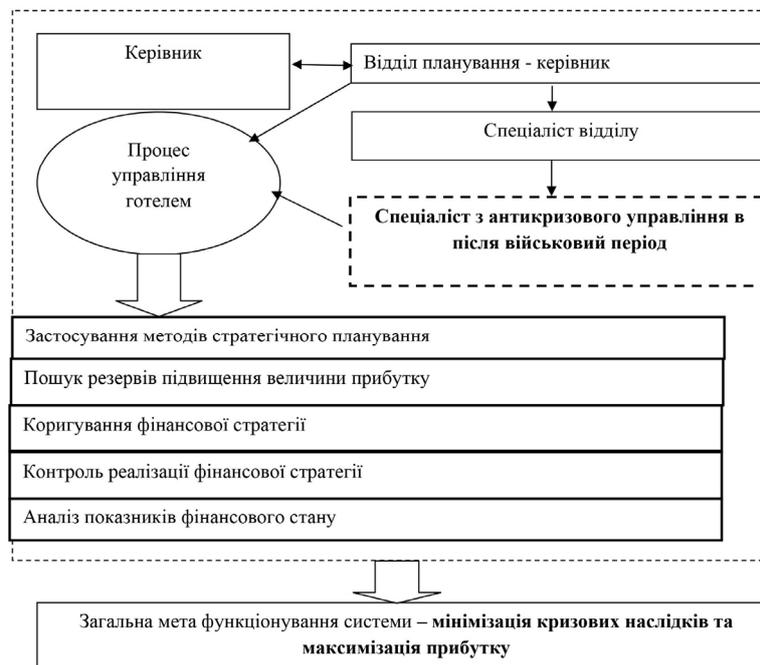

Рис. 1. Вдосконалена система управління готельним підприємством у післявійськовий період (доопрацьовано автором на основі традиційної)

Отже, як видно на рис. 1, на думку автора, необхідно ввести у штат відділу управління додаткову штатну одиницю або декілька одиниць. Така потреба зумовлена тим, що саме цей напрям є безперечно переважним у структурі діяльності підприємства у даний період часу.

ВИСНОВКИ

Наукова новизна даного дослідження полягає в

Список використаних джерел

1. Гібридна війна: сутність, виклики та загрози: зб. матер. круглого столу. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf
2. Зінченко В., Дубчак В. Проблеми впливу форс-мажорних обставин на індустрію гостинності (на прикладі пандемії COVID-19). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва*. 2020. Т. 3. № 2. С. 209-218.
3. Мельник О.О. Договірне застереження про форс-мажор за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03/ Нац. ун-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2018. 22 с.
4. Романова А.М. П'ять порад, як рятувати український туризм під час пандемії. 2020. URL: <https://nv.ua/opinion/koronavirus-i-turizm-kak-ukraine-spasti-industriyu-novosti-50075544.html>
5. Anguera-Torrell O., Vivez-Perez J. COVID-19: hotel industry response to the pandemic evolution and to the public sector economic measures. *Tourism Recreation Research*. 2021. Vol. 46. Issue 2. pp. 148-157.
6. Яценко М.С., Ковтуненко Д.Ю. Теоретико-практичні проблеми визначення сутності понять «індустрія гостинності» та «індустрія туризму». *Економіка: реалії часу*. 2018. №1 (35). С. 52-60. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/52.pdf>

References

1. Hybrid war: the essence, challenges and threats: collection of materials of the round table. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf [in Ukrainian].
2. Zinchenko V., Dubchak V. Problems of force majeure on the hospitality industry (on the example of the COVID-19 pandemic). *Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts*. 2020. Vol. 3. № 2. pp. 209–218. [in Ukrainian].
3. Melnyk O.O. Contractual reservation on force majeure under the civil legislation of Ukraine: author's abstract ... PhD in legal sciences: 12.00.03. Odesa, 2018. 22 p. [in Ukrainian].
4. Romanova A.M. Five tips on how to save Ukrainian tourism during a pandemic. 2020. URL: <https://nv.ua/opinion/koronavirus-i-turizm-kak-ukraine-spasti-industriyu-novosti-50075544.html>. [in Ukrainian].
5. Anguera-Torrell O., Vivez-Perez J. COVID-19: hotel industry response to the pandemic evolution and to the public sector

economic measures. *Tourism Recreation Research*. 2021. Vol. 46. Issue 2. pp. 148-157.

6. Yatsenko M.S., Kovtunenکو D.Y. Theoretical and practical problems of definition of concepts "hospitality industry" and "tourism industry". *Economics: time realities*. 2018. №1 (35). pp. 52-60. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/52.pdf> [in Ukrainian].

Marianna YATSENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7034-5405>

e-mail: m.s.yatsenko@mzeid.in

Viktoriiа KOMARNYTSKA

student, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5746-6923>

e-mail: viktoriya.komarnickaya@gmail.com

PROBLEMS OF HOTEL BUSINESS FUNCTIONING DURING THE MARTIAL LAW

The hotel business is one of the main components of the tourism industry of Ukraine. In the long run, the hotel industry should become a leading factor in intensifying tourism, integrating the state into the world structures of international cooperation, and increasing the importance of national culture.

The impact of force majeure on the hospitality industry has become one of the main problems over the last few years. Thus, initially the devastating impact on the hotel business was caused by the effects of the global pandemic, and since February 24, 2022 - the military aggression of the Russian Federation has dealt a terrible blow to the lives of Ukrainians in general and business structures in particular. Closed state borders, danger, rocket fire, cancellation of flights, restrictions on movement within Ukraine between regions and isolation of the country from foreign tourists have caused great damage to the domestic tourism industry, including the hotel business.

This led to the choice of the direction of this study and confirms its relevance.

The factors influencing the efficiency of the tourism business, which intensified during the war, are systematized. Selected factors are divided into several spheres of influence – financial, legal, customs, logistical, resources, information. Using the methods of correlation and regression analysis, these factors are ranked in order of importance. Given the significant reduction in tourist services during the war, it is advisable to implement a set of measures to increase efficiency by reducing the bureaucracy of permitting procedures and the introduction of anti-crisis measures in the hotel business. An improved management system of the hotel enterprise in the post-war period is proposed.

The scientific novelty of this study is to develop and justify ways to mitigate the crisis caused by the military aggression of the Russian Federation against Ukraine.

Thus as a direction of the further researches it is expedient to specify necessity of development of directions of adaptation of the world experience of struggle against the crisis phenomena in the hotel industry to the national environment.

Keywords: hotel business, organizational structure, anti-crisis management, martial law.